

Gücünü *İstanbul Okan Üniversitesi*'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

İlkokul

Rehberlik Bülteni

"CANIM YAPMAK İSTEMİYOR!"

EKİM 2023

www.okankoleji.com

Değerli Velimiz,

Çocuğumuzun kendi davranışlarının sorumluluğunu alması, yeteri kadar büyüdüğünde bir gün içerisinde kazanabileceği bir beceri değildir. Sorumluluk duygusu zaman içinde öğrenilip geliştirilebilen bir yetenektir. Hayatla ilgili diğer değerler gibi sorumluluk duygusu da çocuğun öncelikle anne-babasından sonra sosyal çevresinden öğrendiği, geliştirdiği bir beceridir. Her anne ve babanın ideali çocuklarının kendine güvenen, kendi ayakları üzerinde durabilen bir birey olarak yetiştirmektir.

Sorumluluk Nedir?

Sorumluluk duygusu sonradan kazanılan bir beceri ya da bir kişilik özelliği olarak değerlendirilebilir. Bazı çocuklar kişilik özellikleri sebebiyle sorumluluk kazanmaya daha yatkın ve istekli olabilirler. Örneğin; anne ve baba olarak aynı tutumları sergilemiş olmalarına rağmen iki kardeş birbirinden tamamen farklı sorumluluk bilinci geliştirebilirler. Kişisel özellikleri belirleyici olsa dahi genel olarak sorumluluk duygusu öğretilen ve kazandırılan bir beceridir. Çocuğumuzun hayatındaki her beceriyi öğreten ve geliştirmesine yardım eden anne-baba olarak, sorumluluk duygusunun gelişiminde bizler başrole sahibiz.

Sorumluluk duygusu sadece bazı görevleri yerine getirmek için kazanılması gereken bir kazanım değildir, aynı zamanda çocuğumuzun kendi becerilerini geliştirmesi ve davranışlarının sonucunun farkına varabilmesi için gereklidir. Bu yol ile çocuğun sosyal uyumu da gerçekleşmiş olur. Davranışının sonucunu kabul edebilmek, karşılaştığı sorunları tek başına çözebilmek, kendi duygu ve düşüncelerini uygun şekilde ifade edebilmek aynı zamanda başkalarının duygu ve düşüncelerinin farkında olmak bireysel sorumluluk bilincinin yanında sosyal sorumluluk bilincinin de gelişmesine katkıda bulunur.

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

Çocuklarımıza Sorumluluğu Nasıl ve Ne Zaman Öğretmeliyiz?

Aslında bu sorunun cevabı gelişim dönemlerinde gizlidir. Çocuğumuzun fiziksel, bilişsel, sosyal beceri alanlarında kazandıkları yeni yetilerle aslında hayatları ile ilgili sorumlulukları almaya hazır hale gelirler.

Çocuklar “yaşayarak-yaparak” öğrenirler. Bu nedenle sorumluluk duygusunun gelişmesinde en etkili yöntemlerden biri çocuğumuzun davranışının sonucunu yaşamasına fırsat vermektir. Anne-babalar genel olarak çocuklarını olumsuzluklardan koruma içgüdüsüyle hayatı çocuklar için kolaylaştırmaya çalışırlar. Sabahları okul için kıyafetlerini giydirmek, ayakkabıları bağlamak, ödevini yapmadan okula gidip öğretmeninden uyarı almasını diye ödev ile ilgili araştırmaları yapmak... Bütün bunlar kısa vadede çocuğu olumsuz sonuçlardan korur gibi görünüyor olsa da uzun vadede maalesef kişilik gelişimini, özgüven oluşumunu olumsuz olarak etkileme riskini taşırlar.

Biri her gün sizin için işlerinizi yapsa siz işinizi yapmak için çaba gösterir miydiniz? Çocuklar da doğal olarak anne ve babası tarafından desteklenen becerilerini geliştirmeye ihtiyaç duymazlar, daha doğrusu duymuyor gibi görünürler ama bir gün anne-baba desteğini azalttığında o zaman büyük zorluklar yaşarlar. Dolayısıyla zamanında gelişmeyen becerileri daha sonra kazanmak için çok daha fazla emek harcamak gerekir.

Korumacı tutum sergilemenin bir diğer ucunda ise çocuktan sorumluluklarını yerine getirirken “en iyisini yapmasını” beklemek bulunuyor. Örneğin; Yemeğini kendi başına yemeğe başladığında döküp saçması normaldir ya da bardağı taşıırken elinden düşürmesi. Bu gibi durumlarda anne-babanın eleştirel davranması “bırak dökeceksin, sen yapamazsın” gibi geri bildirimler vermesi ya da daha hızlı sonuçlar istedikleri için kendilerinin yapmaları sorumluluk duygusunun oluşmasını engelleyebilir.

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

Yaşına Uygun Sorumluluklar Nelerdir?

Çocuğumuz kaç yaşında olursa olsun, yapabileceği yaşına uygun sorumluluklar bulunabilir. Önemli olan çocuğumuzun becerileri dâhilinde sorumlulukları ondan beklemektir. Farklı yaş gruplarının alabilecekleri sorumlulukları şöyle özetleyebiliriz.

3 - 4 Yaş: Bu yaş grubunda çocuklar oldukça hareketli ve enerji doludurlar. Anne-baba tarafından koyulan sınırları zorlamaya / denemeye meraklıdırlar. Anne-baba olarak çocuğun enerji ve hareket ihtiyacını anlamak hem sınırlar çizmek hem de kuralları deneme karşısında esneklik ve yaratıcılığı koruyabilmek oldukça önemlidir. Basit ev işlerinde yardımcı olabilirler. Örneğin oyuncaklarını sepetine yerleştirebilir. Öz bakım becerilerini kendi başına yapmak için ilk adımı atabilirler; diş fırçalamak, elini yüzünü yıkamak gibi. Elbette bu becerileri anne babayı birebir gözlemleyerek ve onların desteği ile deneyerek geliştireceklerdir. Ayrıca bu yaşta ayakkabılarını kendileri giyebilirler. Ama bağcıkları bağlamak için hala yardıma ihtiyaçları vardır.

4 - 5 Yaş: Bu yaş grubunda bilişsel, fiziksel ve sosyal becerilerin de gelişmesi ile sorumluluk kavramı bu yaş döneminden itibaren daha da önem kazanmaya başlar. Bu yaş dönemindeki çocuklar “iş yapmaktan” ve bunu “göstermekten” büyük bir keyif alırlar. Evdeki işlerde anneye yardım etmek, tamirat işlerinde babaya çıraklık etmek gibi yetişkin hayatına yönelik işler fazlasıyla ilgilerini çeker. Bu yaşlardaki çocuklar eşyalarını toplayıp, ufak tefek işlerde yardım edebilirler (toz almak gibi). Ayrıca çatal, kaşık ve bıçak kullanma becerileri tam olarak gelişmesinden dolayı sofraya kurallarına uygun şekilde yemek yiyebilirler.

Bu yaştaki çocuğunuza odasındaki oyuncakları toplaması, kendi başına elini yüzünü yıkaması, yemeğini kendisinin yemesi, masa hazırlanırken ve toplanırken yardım etmesi (kişi sayısı kadar çatal-kaşık koymak, ekmek sepetini götürmek, peçete koymak vs.) gibi sorumluluklar verebilirsiniz.

5 - 6 Yaş: Okul öncesinden ilkököl dönemine geçiş yapan çocuklarımız artık kendi ayakları üzerinde durmaya başlamışlardır. Kreş, anaokulu derken ilkököl birinci sınıfa başlayan çocukların dünyasında artık sadece ailesi yoktur. Dış dünyaya ait sorumlulukları ve becerileri kazanmaya hazır duruma gelmiş olurlar.

Artık kendi başlarına giyinip soyunabilirler. Belki hala bu becerileri anne babanın beklediği kadar çabuk olmayabilir. Ama hızlanmaları için kendi kendilerine giyinmeye devam etmeleri gerekir. Eğer anne baba sabredemeyip “bu sefer de ben giydireyim” derse o zaman bu becerinin gelişmesi gecikmiş olacaktır. Durumdan dolayı bir yere geç kalınması söz konusu ise çocuğun hazırlaması için yeterli zaman verildikten sonra geç kalmanın sonucunu çocuğun yaşaması da sorumluluk duygusunun gelişmesi için oldukça önemlidir. Bu yaş grubundaki çocuklar kendi ile ilgili sorumlulukların yanında tüm aileyi ilgilendiren sorumlulukları yerine getirebilirler.

7 - 9 Yaş: Bu yaş döneminde artık okul çocuğun hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla sorumlulukların çoğu da okul ile ilgilidir. Ödevlerini yapmak, okul eşyalarına sahip çıkmak, gerekli materyalleri unutmamak, okul ve sınıf kurallarına uymak gibi. Tabii ki evdeki sorumluluklar da devam etmektedir; çalışma masalarını düzenlemek, giysilerini dolaba yerleştirmek, odalarını toplamak. Bu yaşlarda evcil bir hayvanın sorumluluğunu üstlenip, bakımını da yapabilirler.

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

Önemli Noktalar

•Çocuğunuzun Ödevlerini Siz Yapmayın

Onun yapması gereken işi siz mi üstleniyorsunuz? Çocuğunuza bir kez o izlenimi verdiyseniz, "ödevimi ben yapmazsam bile annem veya babam mutlaka yapar" diye düşünecektir. Şimdiye kadar onun ödevlerini yapan kişi sizler olduysanız bile bundan sonraki tutarlı yaklaşımınızla ne kadar kararlı olduğunuzu çocuğunuza göstermelisiniz. Tabii, bu demek değil ki çocuğumuzun dersleriyle hiç ilgilenmeyelim, her şeyi kendisi yapsın. Elbette, onu başıboş bırakmamalıyız. Gereken yerde gereken bilgiyi vermeliyiz, ödevini yapabilmesi için ona yol göstermeliyiz. Ama onun yerine ödevi yapan kişi asla anne veya babası olmamalı.

•Sorumlulukları Konusunda Çocuğunuza Yol Gösterin

Çocuğunuz ödevlerini yaptığında, odasını topladığında, söz verdiği saatte evde olduğunda, harçlığını doğru bir şekilde harcadığında bunun için onu takdir etmelisiniz. Yaptığının iyi bir şey olduğunu anlamasını sağlamalısınız. Çocuğunuz motive ederek ona cesaret vermelisiniz. Öte yandan, sorumluluklarını yerine getirmediğinde bu davranışının kötü olduğunu, herkesin yerine getirmesi gereken görevleri olduğunu ona anlayacağı bir dille anlatmalısınız. Unutmamalıyız, onu ne tarafa yönlendirirsek, o tarafa gidecektir.

•Motive Eden Sorumluluklar Verin

Ebeveyn olarak çocuğunuzun yeteneklerini ve yapmaktan hoşlandığı işleri düşünerek çocuğunuz motive edecek sorumluluklar verebilirsiniz. Örneğin; çocuğunuz dışarıda vakit geçirmeyi çok seviyor olabilir. Ona bahçe temizliği yapmak gibi basit bir görev de verebilirsiniz. Evcil hayvanınızın bakımından çocuğunuz sorumlu tutabilirsiniz. Mutfakta vakit geçirmekten, yemek yapmaktan hoşlanıyorsa size yardım etmesine izin verebilirsiniz.

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANADOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

•Çocuğunuzun Gözünde Büyüyen Sorumluluklar ile Cesaretini Kırmayın

Çocuğumuzun sorumluluk almaktan korkan bir birey olmasını istemiyorsak ona gözünde büyüteceği işler vermemeliyiz. Örneğin; karmaşa içindeki odasına girip "burası bir saat içinde derli toplu olacak" dememeliyiz. Bunun yerine işi parçalara bölmeliyiz. "Kirli eşyalarını ayırır mısın, dolabını düzenler misin?" gibi basamaklarla ilerleyerek onu teşvik etmeliyiz.

Yapılması gereken bir sürü ödevi olmasına rağmen çocuğumuz inatla bilgisayar başından kalkmıyor olabilir. Onların da tıpkı biz yetişkinlere olduğu gibi "bir sürü iş var ve bitmeyecek" gözüyle baktığını ve "erteleyebildiği kadar ertelediğini" aklınıza getirmelisiniz. Bu gibi durumda yine aynı taktiği kullanmalısınız. Çocuğumuzu "öncelikle bu dersin ödevlerini bitir sonra yirmi dakika oyun oynayabilirsin" vb. sözlerle sorumluluğunu yerine getirmek için motive etmeliyiz. Ama asla ve asla çocuğumuzun karşısına zor görevlerle (yaşının üstü görevler) çıkmamalıyız. Cesaretini kırmamalıyız.

Ebeveynlere Önerilerimiz

- Her yeni kazanım acemice girişimlerle başlar. Bu sebeple çocuğumuzun sorumluluk bilinci kazanırken zamana ve anne-baba olarak bizlerin sabrına ihtiyacı vardır. Anne-baba olarak çocuğumuzun üstlendiği işi yapabileceğine dair ona güvenmeliyiz ki çocuğumuz da kendine güvenebilsin.
- Sorumluluk duygusunun gelişiminde yaş dönemlerine dikkat ederek adım adım ilerlememiz gerekir.
- Her bir adımda çocuğumuza olumlu geri bildirim verilmeli, takdir etmeli ve motive etmeliyiz. Çocuğumuzun yaşına uygun almasını istediğimiz sorumluluğu ona kesin ve net biçimde anlatmalıyız.

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE

-Çocuğumuzun hayatı ile ilgili yaşına uygun bazı kararları alması için doğru alternatifler sunmalıyız. Sunduğumuz alternatifler arasında seçim yaparak karar veren çocuğumuz o kararın sorumluluğunu da almayı öğrenir.

-Özgüven gelişimi ve sorumluluk duygusu arasında doğrudan bir etkileşim vardır. Çocuğumuzun kendi ihtiyaçlarını tek başına karşılama becerisi arttıkça yani sorumluluk bilinci geliştikçe, anne-babaya ve diğer yetişkinlere bağımlılığı azalır, yani özgüveni artar.

-Anne-baba olarak bizim de sorumluluklarımızın olduğunu çocuğumuza anlatmalıyız ve bu sorumlulukları yerine getirmede doğru rol model olmalıyız.

-Sorumluluk verebilmek ve yeni davranış kazandırmak için yapılması gereken bir şeyi öğretmede öncelikle çocuğumuzu bilgilendirmeliyiz.

-Anne-baba olarak "biz yaptık oldu, anne baba her şeyi bilir, bu böyle olacak" gibi ifadelerden kaçınarak, istenen şeyin nedenleri anlatmalı, bilgi vermeli, buna niye ihtiyaç duyulduğunu söylemeliyiz. Neden yapılması gerektiğini anlayamayan çocuk kuralları içselleştirmeyecek, sorumluluklarını yerine getirmekte sorun yaşayacaktır.

-Yeterli açıklama, bilgilendirme yaptıktan sonra istenen davranışla ilgili süreci mutlaka takip etmeliyiz. "Annem-babam bugün söyler, yarın unuttur" fikri çocuğa yerleşmemelidir.

-Çocuğun aldığı sorumluluk, olumlu davranış değişimini takdir edilmeliyiz, uygun şekilde pekiştirilmeliyiz, bu yol ile motivasyonunu arttırabiliriz. Sorumluluk kazanımı sürecinde aksaklıklar yaşanması ve destek ihtiyacı halinde ise süreç değerlendirilip görsel hatırlatıcılar ile hem desteklemeli hem de sürecinin kendi takibini yapmasına fırsat sağlamalıyız.

OKAN EĞİTİM KURUMLARI REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİRİMİ

Gücünü İstanbul Okan Üniversitesi'nden Alan

OKAN KOLEJİ

ANAOKULU | İLKOKUL | ORTAOKUL | LİSE